

ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Του Σ. Παπαδομιχελάκη

Α' Μερικά γενικά

Οι αγροτικοί συνεταιρισμοί, σαν μορφή εργάνωσης της αγροτιάς, εμφανίζονται και αναπτύσσονται ιστορικά παράλληλα με την εμφάνιση και ανάπτυξη της μικρής εμπορευματικής παραγωγής στην αγροτική οικονομία. Και απλώνονται στο χώρο, μαζί με τη δική της εξάπλωση.

Αυτή η διαπίστωση, που επιβεβαιώνεται από τη ζωή σε όλες τις χώρες, θα μπορούσε να οδηγήσει στη σκέψη ότι οι κανονικές αλλαγές, που συντελέστηκαν και συντελούνται στον αιώνα μας με το πέρασμα από το κεφαλαιοκρατικό στο σοσιαλιστικό σύστημα, άχρηστεύουν τους συνεταιρισμούς, σαν αναγκαία μορφή οργάνωσης της αγροτιάς. Μια τέτοια σκέψη θα ήταν λαθεμένη. Το αντίθετο ακριβώς συμβαίνει: Ο συνεταιρισμός στην ύπαιθρο, που γεννιέται σαν μία μορφή οργανωμένης άμυνας των μικροϊδιοκτητών αγροτών απέναντι στην οικονομική επίθεση του κεφαλαίου, αποδείχνει την αναγκαιότητά του και όχι μόνο επιζή, αλλά και αναπτύσσεται στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, ακόμα και μέσα στις νέες, τις σοσιαλιστικές

παραγωγικές συνθήκες. Έκει μετατρέπεται σε έναν από τους φορείς του κανονικού μετασχηματισμού και της ανάπτυξης των νέων παραγωγικών σχέσεων.

Αυτό βέβαια αποδείχνει την αναγκαιότητα, τη δύναμη και τις δυνατότητες του αγροτικού συνεταιρισμού σε μορφή κοινωνικής οργάνωσης. Δέ σημαίνει καθόλου ότι αναγκαστικά, αφ' εαυτού, ο συνεταιρισμός παίζει αυτόν, είτε τον άλλο ρόλο. Δέ σημαίνει καθόλου ότι ο συνεταιρισμός μόνο με την ύπαρξή του εξυπηρετεί τα συμφέροντα της αγροτιάς και υπηρετεί την πρόοδο στην ύπαιθρο. Στα χρόνια του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου στη χώρα μας, οι συνεταιρισμοί μετατράπηκαν με καταναγκασμό σε όργανα διοχέτευσης της πολιτικής του φασισμού στην ύπαιθρο και εξάπλωσης και στερέωσης του έλέγχου της οικονομικής ολιγαρχίας στην αγροτική οικονομία της χώρας. Το ίδιο επιχείρησε να κάμει ή αντιδραστική δεξιά στην ένδεκαετία που κυβέρνησε τη χώρα μεταπολεμικά και σε σημαντικό βαθμό το πέτυχε με την παύση χιλιάδων εκλεγμένων δημοκρατών συνεταιριστών από τις διοικήσεις των συνεταιρισμών και την επιβολή

έγκαθέτων της, καθώς και με την απο-
πνιχτική αστυνόμευση της λειτουργίας
των συνεταιρισμών.

Έξ άλλου, η Έθνική Τράπεζα αρχικά
και η Αγροτική κατόπιν, με την άσκηση
της έποπτείας στη λειτουργία των συνεται-
ρισμών, είχαν και έχουν σαν μόνιμη πο-
λιτική τους τον περιορισμό των συνεται-
ρισμών στο ρόλο πρακτορείων αυτών των
ιδρυμάτων.

Οι αγρότες όμως, με πρωτοβουλία και
έμπνευσμένη δραστηριότητα, διεξάγουν
μόνιμα πάλη επίμονη για την διατήρηση
και την ανάπτυξη των συνεταιρισμών σαν
εργάνων έξυπνότητας των συμφερόντων
τους. Μέσα σ' αυτή τη συνεχή πάλη των
αντίθετων προσπαθειών, πραγματοποιούν-
ται οι εξελίξεις που αναφέρονται σε συνέ-
χεια.

Β' η πορεία ανάπτυξης

Η ανάπτυξη των συνεταιρισμών στην
Ελλάδα αρχίζει από το 1915, με βάση το
νόμο 602) 1914, που έσημείωσε τη νομι-
κή τους αναγνώριση και καθόρισε τα νο-
μικά τους πλαίσια, την έσωτερική τους
διάρθρωση, τη διαδικασία της λειτουργίας
τους και τα περιθώρια της δραστηριότη-
τάς τους.

Οι παρακάτω πίνακες δείχνουν την ά-
ριθμητική τους εξέλιξη:

ΧΡΟΝΙΑ	ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ
1915	150
1919	914
1920	1171
1925	3.833

Απ' αυτούς, το 1924 λειτουργούσαν
πραγματικά μόνο το 20%. Οι υπόλοιποι εί-
χαν ιδρυθεί σύμφωνα με τη διαδικασία
του νόμου αλλά στην πραγματικότητα ά-
δρανοῦσαν (1).

Η αριθμητική τους εξέλιξη μετά το
1925 είναι η παρακάτω:

Χρόνια	Αριθμός Συνεταιρισμών
1930	5.186
1939	6.503
1952	8.527
1961	8.767

Από την άποψη του αριθμού των μελών

των συνεταιρισμών, έχουμε την παρακάτω
πορεία (2):

1930	128.800
1939	359.201
1952	674.151
1961	746.115

Ο μέσος όρος αριθμού των μελών κατά
συνεταιρισμό παρουσιάζει την επόμενη εί-
κόνα (2):

Χρόνια	Αριθμός μελών
1930	46
1939	72
1952	101
1961	99

Η διαφοροποίηση στη σχέση μεταξύ
λειτουργούντων και άδρανούντων συνεταιρι-
σμών φαίνεται από τους παρακάτω άρι-
θμούς: (2)

Χρόνια	Λειτ.	Άδρ.
1930	2.800	2.386
1939	4.959	1.544
1952	6.629	1.898
1956	6.836	1.600
1961	7.543	1.184

Οι παραπάνω αριθμοί δείχνουν μια συ-
νεχή και σταθερή αύξηση:

1. Του αριθμού των υπάρχοντων συνεται-
ρισμών.

2. Του συνολικού αριθμού των μελών των
συνεταιρισμών.

3. Του αριθμού των μελών κατά συνε-
ταιρισμό.

4. Του αριθμού των λειτουργούντων συ-
νεταιρισμών και

5. Του ποσοστού λειτουργούντων συνε-
ταιρισμών στο σύνολο των υπάρχοντων.

Πρέπει να σημειωθεί εδώ ότι αν εξα-
ρέσουμε έναν μικρό αριθμό αναγκαστικών
συνεταιρισμών αποκαταστάσεως άκτημιό-
νων και οίνοποιητικών, οι υπόλοιποι ιδρύ-
θησαν με πρωτοβουλία των συνεταιριών ---
αγροτών.

Αυτή η πορεία συνεχούς αύξησης άπο-
δείχνει άρκετά το ενδιαφέρον των αγροτών
για τους συνεταιρισμούς, σαν μορφής όρ-
γάνωσης που ανταποκρίνεται στις ανάγκες
τους.

Ποιές είναι αυτές οι ανάγκες;

Κατά πρώτο λόγο είναι οι ανάγκες έ-
ξεύρεσης χρημάτων και λοιπών μέσων για
την κίνηση της παραγωγικής λειτουργίας

(1) Βλ. Άριστ. Κλήμη: Άγροτική Οί-
κονομία, σελ. 87.

(2) Βλ. ΛΤΕ: Τό έργο μιās δεκαετίας,
σελ. 177.

του νοικοκυριού τους και τη συντήρηση των μελών της οικογένειας και των ζώων εργασίας (λιπάσματα, εργαλεία, γεωργ. φάρμακα, κτηνοτροφές κλπ.).

Οι επόμενοι αριθμοί των πιστωτικών συνεταιρισμών, σε σχέση με το σύνολο των λειτουργούντων, αποδείχνουν αυτό το γεγονός: (3)

Χρόνια	Λειτ.	Πιστ.
1952	6.629	4.320
1956	6.836	4.367
1951	7.543	4.673

Έτσι οι πιστωτικοί συνεταιρισμοί διατηρούν απόλυτη υπεροχή απέναντι όλων των άλλων μορφών μαζύ, καλύπτοντας σήμερα το 60,6% του συνόλου των λειτουργούντων.

Γ' Ο χαρακτήρας των αγροτικών συνεταιρισμών

Τα βασικά χαρακτηριστικά σαν όργανα νωσης των υπάρχοντων συνεταιρισμών στη χώρα μας, είναι τα ακόλουθα τέσσερα:

1. — Ο οικονομικός χαρακτήρας. — Αυτός αναλύεται στις δανειακές εργασίες, στις πράξεις από κοινού πώλησης των προϊόντων και στις πράξεις προμήθειας για τους συνεταιρισμούς μέσω παραγωγής και αγαθών κατανάλωσης.
2. — Ο παραγωγικός χαρακτήρας. — Αυτός ανάγεται: α) στην από κοινού παραγωγή (ύλοτομικοί, αλιευτικοί κ.λ.π.). β) Στην από κοινού απόχτηση μέσων και εγκαταστάσεων επεξεργασίας των προϊόντων (έλαιουργείων, οίνοποιείων, τυροκομείων, κονσερβοποιείων, εργοστασίων χυμών, εκκοκιστηρίων μπιμπικιού κ.λ.π.) και γ) μέσω καλλιέργειας (τρακτέρ, θεριστικές μηχανές).
3. — Ο επαγγελματικός χαρακτήρας. — Αυτός βρίσκεται στο ότι συνενώνουν άτομα του ίδιου επαγγελματός αποκλειστικά σχεδόν, και ακόμα στο ότι τα αιτήματα των μελών που αφορούν τα κοινά επαγγελματικά συμφέροντα κυοφορούνται, επεξεργάζονται, προάλλονται και συνήθως διεκδι-

κούνται από το κράτος, μέσω των συνελεύσεων και των οργάνων των συνεταιρισμών.

4. — Οι συνεταιρισμοί έχουν επίσης χαρακτήρα όργανωσης αλληλεγγύης των μελών τους απέναντι των τοκογλύφων του ληστρικής μορφής έμπορίου και της επίθεσης από μέρος της ολιγαρχίας και της ΑΤΕ.

Ο Πιστωτικός Συνεταιρισμός δεν άσκει έ ίδιος ουσιαστικά — και συνηθέστερα ούτε τυπικά — πίστωση προς τα μέλη του. Αυτός συνήθως, είναι έ μεσολαβητής απέναντι στο όργανο της αγροτικής πίστης, την Αγροτική Τράπεζα και συχνά ένας απλός διεκπεραιωτής της πιο στοιχειώδους δανειακής διαδικασίας και ένας έγγυητής της ασφάλειας της δανείστριας Τράπεζας για τα χορηγούμενα δάνεια με την αλληλέγγυα ευθύνη των μελών του.

Στο βαθμό που ο συνεταιρισμός καλύπτει τις ανάγκες των μελών του από έποψη χρημάτων, λιπασμάτων κ.λ.π. για να κινηθούν την παραγωγική διαδικασία που εκτελούν, εκπληρώνει μια έποστολή και ανταποκρίνεται προς τα συμφέροντά τους. Αυτός είναι έ πιο απλός και πιο στοιχειώδης και κατώτερος από έποψη χαρακτήρα τύπος συνεταιρισμού.

Αυτόν τον τύπο συνεταιρισμού ευνόησε και διέδωσε ανέκαθεν το κράτος και το τραπεζιτικό κεφάλαιο στην Ελλάδα και σ' αυτόν τον τύπο προσπάθησε να κρατήσει, όσο ήταν δυνατό, το σύνολο των συνεταιρισμών. Γιατί αυτός έ τύπος συνεταιρισμού ανταποκρίνεται περισσότερο στα συμφέροντα της ΑΤΕ σαν ένας έγγυητής της είσπραξης των δανείων της.

Ο άμέσως ύψηλότερος τύπος αγροτικού συνεταιρισμού είναι έ Προμηθευτικός. Ο πρώτος έποτελεί έσο διευκόλυνσης δανεισμού και έμυνας απέναντι στον τοκογλύφο. Ο Προμηθευτικός όμως χρησιμεύει σαν φορέας της έμυνας και απέναντι στο κερδοσκοπικό έμπόριο και απέναντι στον τοκογλύφο. Όσο μικρή και αν είναι ή διαφορά, όμως, υπάρχει, και ή ωφέλεια για τα μέλη είναι μεγαλύτερη.

Σ' αυτό τον τύπο συνεταιρισμού πρέπει να κατατάξουμε και τους συνεταιρισμούς «από κοινού πωλήσεως» των προϊόντων, ανεξάρτητα από την όνομασία τους.

(3) ΑΤΕ: Το έργον μās δεκαετίας, σελ. 176.

Ὁ παραγωγικὸς συνεταιρισμὸς εἶναι ὁ ἀνώτερος τύπος συνεταιρισμοῦ στὴν ὑπαιθρο. Κι' ἐδῶ βέβαια ἡ παραγωγικὴ διαδικασία ξεκινᾷ ἀπὸ τὶς πιὸ ἀπλῆς μορφές. Ἀλλὰ πολὺ σπάνια εὐτάνει στὶς πιὸ ἀνεπτυγμένες. Καὶ εἶναι ἀμφίβολο ἂν ὑπάρχει περίπτωση ποὺ νὰ ἐγγίξει, χωρὶς ποθενὰ νὰ ἐξαντλεῖ, τὰ ὄρια δυνατῆς καὶ ὠφέλιμης ἐπέκτασης γιὰ τὰ μέλη του. Πιὸ ἀπλῆ μορφή εἶναι τῆς ἐπεξεργασίας τῶν προϊόντων (ἐλαιουργοί, οἴνοποιητικοί, τυροκομικοί, γαλακτοκομικοί). Πιὸ ἀνεπτυγμένη εἶναι οἱ ὕλο-τρομικοί, ἀλιευτικοί κ.λ.π.

Ἀνώτερης κάπως μορφῆς συνεταιρισμοὶ παραγωγικοῦ τύπου ἰδρύθησαν στὴν Ἑλλάδα: ὁ «Ἥλιος» στὶς Νέες Καρυές Λαρίσης, ὁ «Αὐγερινός» στὸν Πλατύκαμπο Θεσσαλίας καὶ ὁ «Ἀστήρ» στὰ 1952, καθὼς καὶ ὁ «Κρένος» στὰ 1954 καὶ πάλι στὶς Νέες Καρυές ποὺ ἀναφέρονται τόσο ἀπὸ τὸν κ. Χ. Εὐελπίδη, ὅσο καὶ ἀπὸ τὸν κ. Δ. Πάνου ὡς λειτουργοῦντες (4). Ὅμως οἱ πληροφορίες γι' αὐτοὺς εἶναι, ὅτι εἴτε ἀδράνησαν, εἴτε ἐγκατέλειψαν τὴν παραγωγικὴ τους λειτουργία, εἴτε διαλύθηκαν.

Ἡ πορεία ἐξέλιξης τῶν λειτουργούντων συνεταιρισμῶν διαφόρων τύπων στὴ δεκαετία 1952—1961 φαίνεται στὸν παρακάτω πίνακα: (5)

	1952	1956	1961
Πιστωτικοί	4.320	4.367	4.673
Ἰρρομηθευτικοί	41	30	5
Πωλήσ. προϊόντων	615	514	513
Παραγωγικοί	1.306	1.623	2.116
Διάφοροι	347	302	236

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν τῶν διαφόρων τύπων συνεταιρισμῶν ἀκολοίθησε στὴν ἰδια δεκαετία τὴν παρακάτω πορεία (5)

	1953	1961	+, — %
Πιστωτικοί	428.037	463.256	+ 9%
Παραγ. κοί	159.027	215.312	+ 34%
Λοιποί	92.737	67.547	— 28%

(4) Χ. Εὐελπίδης: Ἀγροτικὴ Οἰκονομία 8)1956 «Ἡ παραγωγικότης εἰς τὴν Γεωργίαν.— Δ. Πάνου: Συνεταιριστικά θέματα, Ἀθήναι 1962.

(5) Βλ. ΑΤΕ: Τὸ ἔργον μιᾶς δεκαετίας, σελ. 173.

Οἱ ἀριθμοὶ μᾶς δείχνουν μιὰ αὔξησιν τῶν πιστωτικῶν καὶ παραγωγικῶν συνεταιρισμῶν καὶ τῶν μελῶν τους καὶ ἀντίθετα μιὰ μείωσιν ὄλων τῶν ἄλλων, τόσο ἀπὸ ἄποψη ἀριθμοῦ συνεταιρισμῶν ὅσο καὶ ἀριθμοῦ μελῶν. Ὅμως, παρατηρεῖται μιὰ σημαντικὴ διαφορά στὸ ρυθμὸ αὔξεσιν πρὸς ὄφελος τοῦ παραγωγικοῦ τύπου τόσο σχετικὰ μὲ τοὺς συνεταιρισμοὺς, ὅσο καὶ σὲ σχέση μὲ τὰ ὀργανωμένα μέλη τους.

Οἱ συνεταιρισμοὶ παραγωγικοῦ τύπου διέθεταν τὸ 1961 286 μικρὰ ἐργοστάσια ἐπεξεργασίας ἀγροτικῶν προϊόντων καὶ 21 διάφορες ἐγκαταστάσεις. Σ' αὐτὰ τὰ ἐργοστάσια ἐπεξεργάστηκαν 194.480 τόννους προϊόντων. (6)

Τέλος τὸ 1961 λειτουργοῦσαν 125 ἑνώσεις Συνεταιρισμῶν σὲ ὅλη τὴ χώρα, 10 Κεντρικὲς ἑνώσεις, 3 Κοινοπραξίες ἑνώσεων καὶ 8 Κοινοπραξίες Συνεταιρισμῶν (7). Ἀξίζει ἀκόμα ν' ἀναφερθεῖ ὅτι στὰ 1961 ἀπὸ τοὺς 1.054.562 πιστούχους τῆς ΑΤΕ οἱ 746.115 ἦταν μέλη γεωργικῶν συνεταιρισμῶν, δηλαδὴ τὸ 70,1%.

Τὰ Διοικητικὰ καὶ Ἐποπτικὰ Συμβούλια τῶν συνεταιρισμῶν περιλαβαίνουν 62.000 ἀίρετὰ πρόσωπα ποὺ κατὰ τὸν νόμο ἐκλέγονται ἀπὸ τὶς γενικὲς συνελεύσεις τῶν συνεταίρων. Στούς συνεταιρισμοὺς ἐξ ἄλλου, ὑπηρετοῦν 340 μόνιμοι καὶ 1.384 ἔκτακτοι ὑπάλληλοι, δηλαδὴ συνολικὰ 1.724 πρόσωπα.

Γιὰ νὰ εἶναι πλήρης ἡ εἰκόνα στὸ χῶρον τῆς ὑπαιθρο ἀναφέρουμε, ὅτι στὴ χώρα μας ὑπάρχουν 5.969 κοινότητες καὶ 10.700 κατοικημένοι χῶροι.

Δ' Σημασία τῶν συνεταιρισμῶν γιὰ τὸν ἀγρότη

Ὁ συνεταιρισμὸς εἶναι ἡ πιὸ κοντινὴ ἀπὸ ἄποψη χώρου καὶ πιὸ προσιτὴ ἀπὸ ἄποψη νοσοτροπίας καὶ ἐθισμοῦ μορφῆ ὀργάνωσιν γιὰ τὸν ἀγρότη.

Ἐπάρχει, λειτουργεῖ καὶ δρᾷ δίπλα του καὶ ὁ ἀγρότης δὲν χρειάζεται νὰ κάμει ναμιμὰ προσπάθεια ἰδιαίτερη γιὰ νὰ γνω-

(6) Βλ. ΑΤΕ στὸ ἴδιο, σελ. 184.

(7) Βλ. ΑΤΕ στὸ ἴδιο, σελ. 378.

(8) Βλ. Ἑθν. Στατ. Ἑτηρεσία.

Κατανομὴ τῆς ἐκτάσεως τῆς χώρας κατὰ βασικὰς κατηγορίας χρήσεως (6.XII).

ρίσει την ύπαρξη και τη δραστηριότητά του.

Δέν είναι, όμως μόνο η εύκολια. Είναι και η ανάγκη που οδηγεί τον αγρότη στο συνεταιρισμό. Άκόμα και στις περιπτώσεις της πύδ πλούσιας σοδιάς, ο αγρότης, αρχίζοντας τον έτήσιο κύκλο της παραγωγικής του προσπάθειας, δέν έχει χρηματικά μέσα διαθέσιμα, γιατί σπάνια μολις του έπαρκοϋν τὰ έσοδα της χρονιάς να καλύψει τὰ χρέη του. Στις περισσότερες περιπτώσεις μένει και χρεωμένος. Η ανάγκη να συντηρηθεί και να καλλιεργήσει τον σπρώχνει στον δανεισμό. Και όπως, ο δανεισμός από τον ιδιώτη είναι πέρα για πέρα ληστρικός, καταφεύγει στον συνεταιρισμό για να διευκολυνθεί στο δανεισμό από την Τράπεζα.

Η σημασία του συνεταιρισμού για τον αγρότη είναι ακόμα μεγαλύτερη εξ αίτιας του μικρού κλήρου γής που διαθέτει. Το 80% των αγροτικών μας νοικοκυριών διαθέτουν κλήρο από 1—30 στρέμματα (8). Οί περισσότερες των γεωργικών έφοδίων που τους χρειάζονται είναι μικρές, οί ήμεραργίες πολλές για να τὰ προμηθευτούν μόνοι τους και τὰ κόμιστρα ύψηλά. Η διαπραγματευτική ικανότητα του μεμονωμένου αγρότη απέναντι στον χοντρέμπορο είναι μηδαμινή, ή γνώση της αγοράς από μέρους του σχεδόν ανύπαρκτη και ή δυνατότητα οικονομικής προοπτικής του λείπει. Ο συνεταιρισμός είναι συχνά ο φορέας της συγκέντρωσης για τὰ προϊόντα που συγκεντρώνονται από τὸ κράτος για όποιοδήποτε λόγο. Όλα αυτά τον οδηγούν από ανάγκη στο συνεταιρισμό.

Αυτὰ όλα έξηγούν τη σταθερή και γρήγορη αριθμητική ανάπτυξη των συνεταιρισμών και των μελών τους.

Ε' Τελικές παρατηρήσεις

Δέν είναι καινούργια και δέν είναι άγνωστη ή αλήθεια ότι ή κίνηση και ή πάλη των μαζών δημιουργεί την ιστορία. Οί μάζες των αγροτών στην πλειοψηφία τους είναι, δια μέσου του αρχηγού της αγροτικής οικογενείας οργανωμένες στους συνε-

ταιρισμούς. Και είναι γνωστό πώς ο αρχηγός της οικογενείας επηρεάζει σημαντικά τη σκέψη και τη δραστηριότητα και των άλλων μελών της.

Όποιος, λοιπόν, θέλει να πάει προς τις μάζες της αγροτιάς πρέπει να κατευθυνθεί, κατά πρώτο λόγο, προς τους συνεταιρισμούς.

Αυτό καλύτερα από κάθε άλλο τον κατάλαβε και τὸ έπραξε ή δεξιά στην Ελλάδα. Η δικτατορία της 4ης Αυγούστου πρώτη, ή δεξιά με τις διάφορες μορφές της πρόσφατα.

Η πρώτη υπόταξε ολοκληρωτικά τους συνεταιρισμούς, ιδρύοντας τὸ ύφυπουργείο Συνεταιρισμών. Η δεύτερη, βάζοντας κάτω από τον έλεγχό της τὰ διοικητικά συμβούλια των συνεταιρισμών με διορισμούς στη διάρκεια της έσωτερικής ανώμαλίας και απολύοντας κατόπι τους συνεταιριστές, που της ήταν ανεπιθύμητοι, που έδειχναν κάποια δραστηριότητα και που δέν μπορούσε να πειθαναγκάσει σε σιωπή, είτε να έξαγοράσει. Και τέλος αστυνομεύοντας τη λειτουργία των συνεταιρισμών με τους Αναγκαστικούς Νόμους 516) 48 και τὸ ΜΘ ψήφισμα.

Οί ίδιες, όμως, οί ανάγκες της αγροτιάς τη σπρώχνουν προς την αναζήτηση ενός ισχυρού στηρίγματος στον άγώνα για τη λύση των προβλημάτων της. Το 65% των αγροτικών μας νοικοκυριών έχουν έτήσιο οικογενειακό εισόδημα μέχρι 10.000 δρχ., τὸ 20% από 10—14 και μόνο ένα 15% άνω των 14.000 (9). Δέν είναι δύσκολο να καταλάβει κανείς τί σημαίνει αυτό τὸ ποσό, όταν σκεφθεί ότι πρέπει με 833 δρχ. τὸ μήνα να συντηρηθεί μιὰ δλόκληρη συνήθως πολυάριθμη οικογένεια και συχνά δυο και με τόσες, και ότι αυτό εκτείνεται σε 650.000 αγροτικές οικογένειες.

Η κατάσταση, όμως, αυτή όχι μονάχα θα διατηρηθεί στο μέλλον αλλά και θα χειροτερέψει. Η πρόσδεση της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Κοινή Άγορά και οί ύποχρεώσεις, που αυτή ή σύνδεση συνεπάγεται (έλεύθερη διακίνηση πληθυσμών, κατάργηση δασμών, άπαγόρευση πριμοδότησης προϊόντων, έλευθερία εισαγωγών για αγροτικά προϊόντα), αποτελεί ένα σαφή και άμεσο κίνδυνο για την αγροτική μας

8) Είελλίδης: Χρόνια Γεωργ. Κρίσις εις την Ελλάδα.

Κλήμης: Άγροτική Οικονομία.

(9) Τσουδερός: Οί συνεταιρισμοί, σελ. 118.

οικονομία και τὸν ἀγροτικό μας πληθυσμό. Ἐὰν ἀγροτικά μας προϊόντα θὰ εἶναι ὀλοένα καὶ πιὸ δύσκολο νὰ τοποθετηθοῦν. Στὰ δύο τελευταῖα χρόνια σημειώνεται μιὰ σαφὴς πτώση στὶς ἐξαγωγὲς ἀγροτικῶν μας προϊόντων στὸ χῶρο τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς (9). Ἡ σύνδεση, ἐξ ἄλλου, μᾶς ἐπιβάλλει μιὰ ὑποχρεωτικὴ μείωση στὶς ἐξαγωγὲς αὐτῶν τῶν προϊόντων σὲ ἄλλες χῶρες στὸ 10% τῶν ἐξαγωγῶν (10). Ἔτσι θὰ καταντήσῃ τὰ ἀγροτικά μας προϊόντα νὰ μένουν ἀπούλητα καὶ οἱ ἐπαγγελίες γιὰ ἀνάπτυξη καὶ «ἀναδιάρθρωση» τῆς ἀγροτικῆς μας οἰκονομίας μιὰ εἰρωνεία σὲ βᾶρος τῶν ἀγροτῶν μας. Οἱ περιπτώσεις τῶν μήλων καὶ τῶν ροδάκινων τῆς Μακεδονίας ἀποτελοῦν μιὰ πρώτη ἀπόδειξη καὶ μιὰ ἀνησυχαστικὴ προειδοποίηση.

Ἀλλὰ, ἀκόμα καὶ ἂν αὐτὲς οἱ ἀπαγορεύσεις δὲν ὑπῆρχαν, τὸ πρόβλημα παραμένει ὀξύ. Μὲ τὶς σημερινὲς μέθοδοι καλλιέργειας, τὸ σημερινὸ κόστος λιπασμάτων, γεωργικῶν φαρμάκων, καυσίμων καὶ μεταφορικῶν, χωρὶς ἐπαρκῆ μέσα συντήρησης τῶν φθαρτῶν προϊόντων, μὲ ὑψηλὰ κόμιστρα καὶ χωρὶς προστατευτικὰ μέτρα, τὸ ἀγροτικό μας νοικοκυριὸ εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐπιζήσῃ μέσα στὴ σύγχρονη ἀνεπτυγμένη γεωργία τῆς δύσης μὲ τὰ 300, 500 καὶ πάνω στρέμματα κατὰ νοικοκυριὸ.

Ἐκεῖνο ποὺ ἐξαναγκάζει τοὺς ἀγρότες μᾶς νὰ ἐγκαταλείψουν τὴ γῆ τους καὶ τοὺς ὀδηγεῖ στὰ ξένα σκλαβοπάζαρα εἶναι ἡ πολιτικὴ τῆς οἰκονομικῆς ὀλιγαρχίας.

Εἶναι χαρακτηριστικὸς ὁ ἀριθμὸς τοῦ μισοῦ ἑκατομμυρίου ἀγροτῶν ποὺ ἀναγκάστηκαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὴ γῆ τους καὶ νὰ ἐκπατριστοῦν. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ἀκόμα ὅτι σύμφωνα μὲ στοιχεῖα τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας, 3 ἑκατομμύρια στρέμματα γῆς ποὺ κα λ ι ε ρ γ ο ὦ ν τ α ν π ρ ῖ ν, ἐγκαταλείφθηκαν καὶ μετατράπηκαν σὲ χέρσα τὰ τελευταῖα χρόνια, συμπεριλαμβανομένων καὶ ἐκτάσεων μὲ φυτεῖς.

Ἐξ ἄλλου, ὑπάρχουν κιόλας κρούσεις ἐξαγωγῆς ἐκτάσεων ἀπὸ ξένους γιὰ καλλιέργεια. Πέρα ἀπὸ τὴν ληστρικὴ ἐπιδρομὴ στὶς παραλιακὲς μας περιοχὲς καὶ τὴν ἐκτεταμένη ἀγορὰ «οἰκοπέδων».

Ἡ ἀγροτιά μας χάνει καὶ θὰ χάνει ὀλοένα καὶ περισσότερο τὴ γῆ τῶν πατέρων

της καὶ ἡ γῆ μας τὴν ἐθνικὴ ἰδιοχτησιακὴ τῆς σχέσι.

Σήμερα μάλιστα, ἄρχισαν νὰ ἐμφανίζονται δημόσια καὶ σχέδια ὀργανισμῶν γιὰ τὴν ἐξαγορὰ τῆς γῆς τῶν μικροἰδιοκτητῶν ἀγροτῶν καὶ τὴ μεταδίδοσὴ τῆς μὲ μακροπρόθεσμη πίστωση σὲ μεγάλες ἐπιχειρηματικὲς μονάδες.

Μ' αὐτὴν τὴν προοπτικὴ, ποὺ ὄλοι τὴν παραδέχονται, ὅτι ἦτανε παράλογο νὰ σκεφτεῖ κανεὶς ὅτι ἡ ἀγροτιά μας μὲ τὶς ἀγωνιστικὲς παραδόσεις ποὺ ἔχει θὰ ὑπομένει ἀδιαμαρτύρητα τὴν ἐξαθλίωση καὶ τὴν ἀπρόσπρηση ἀπὸ τὴ γῆ τῆς.

Ἀντίθετα αὐτὴ ἡ προοπτικὴ θὰ τὴν ὀδηγεῖ στὴν ἀνάγκη τῆς πάλης καὶ μὲ ὀλοένα καὶ ἐντονώτερες μορφές.

Ἔτσι ἡ ἀγροτιά σήμερα στὴ χώρα μας ἀποτελεῖ μιὰ ἰσχυρὴ ἀγωνιστικὴ δύναμη μὲ μεγάλες δυνατότητες.

Ἐξ αἰτίας τῆς διάδοσῆς τους στὴν ὑπαιθρο, τοῦ ἀριθμοῦ τους, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν τους καὶ τῶν συμφερόντων ποὺ ἐκδηλώνονται στοὺς κόλπους τους, οἱ συνεταιρισμοὶ μποροῦν ν' ἀποτελέσουν φορεῖς πάλης καὶ ἔργα να ἄμυνας τῶν ἀγροτῶν μας στὶς ἐπιθέσεις τῆς ὀλιγαρχίας καὶ ἐξόδου τοῦ ἀγροτικοῦ νοικοκυριοῦ ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο.

Μέσα στὴν προοπτικὴ γιὰ οἰκονομικὲς καὶ διαρθρωτικὲς ἐξελίξεις στὴν ὑπαιθρο, πρέπει νὰ εἶναι σαφὲς ὅτι σήμερα στὴν ἀγροτικὴ μας οἰκονομία ὑπάρχουν δύο ὁδοί:

Ἡ ἓνα εἶναι ἡ συνέχιση τῆς σημερινῆς πολιτικῆς ζωῆς ποὺ ὀδηγεῖ ἀναπόφευχτα στὴν καταστροφὴ τῶν μικρῶν ἀγροτικῶν νοικοκυριῶν, τὴν ἀπαλλοτρίωση τῆς γῆς τῶν μικροἰδιοκτητῶν καὶ σὲ συνέχεια τὴ συγκέντρωσή τῆς σὲ μεγάλες ἐπιχειρήσεις καὶ στὰ χέρια τῶν ξένων. Ἡ ἑλλάδα ἀπὸ ἄποψη ἀγροτικῆς οἰκονομίας κινδυνεύει νὰ γίνῃ ἡ «μπανανία» τῆς Εὐρώπης.

Ἡ ἄλλος εἶναι ἡ ὀμαδικὴ συνεταιριστικὴ καλλιέργεια τῆς γῆς μέσω παραγωγικῶν συνεταιρισμῶν. Ὅπως δείχνει ὁ γρήγορος ρυθμὸς ἀνάπτυξης αὐτῶν τῶν τελευταίων, ὀριμάζει ὀλοένα καὶ περισσότερο, γάτω ἀπὸ τὴν πλεση τῶν ἀγροτῶν μας ἡ ἀνάγκη τῆς διεύρυνσης καὶ τοῦ βαθιμάτου τῆς συνεργασίας στὸν τομέα τῆς παραγωγικῆς διαδικασίας μέσα στοὺς κόλπους τῶν συνεταιρισμῶν.

Οἱ παραγωγικοὶ συνεταιρισμοὶ μποροῦν

(10) Περιοδικὸ «Οἰκονομικὴ Πορεία».

ν' αποτελέσουν ένα φορέα πάλης για τις έμεσες ριζοκινήσεις των αγροτών. Άλλα παράλληλα μπορούν ν' αποτελέσουν και ένα φορέα εφαρμογής της σύγχρονης τεχνικής με την από κοινοῦ καλλιέργεια της γῆς και ένα φρούριο άμυνας της αγροτιάς έναντι της αποξένωσης της από την γῆ της και τὰ άλλα παραγωγικά μέσα, δηλαδή, για μέσα συντήρησής της.

Τὸ πρόβλημα βέβαια είναι δύσκολο, ἡ διαδικασία θὰ είναι μακρόχρονη και οἱ αντιδράσεις πολλές. Προχωρώντας ἀπὸ τις πιὸ ἀπλές μορφές συνεργασίας στην διαδικασία της παραγωγῆς ὁ αγρότης μας θὰ πείθεται σιγά - σιγά γιὰ νὰ προχωρεῖ στις ἀνώτερες.

Ὅσα ἀναφέρθηκαν παραπάνω δείχνουν καθαρά ὅτι οἱ ἀγροτικοὶ συνεταιρισμοὶ ἔχουν νὰ διαδραματίσουν ἕνα σπουδαῖο ρόλο στην ὑπαιθρο. Ὅμως, αὐτὸ τὸ ρόλο μπορούν νὰ τὸν παίξουν ὑπὸ τὸν ὄρο ὅτι θὰ καταργηθοῦν οἱ Α.Ν. 516) 48 και τὸ ΜΘ' ψήφισμα, ὅτι θὰ σταματήσῃ κάθε διοικητικὴ ἐπέμβαση στὸ ἔργο τους, ὅτι θὰ ἀποκατασταθεῖ πλήρως ἡ δημοκρατικὴ λειτουργία τους και ὅτι θὰ ἀπαλλαγοῦν ἀπὸ τοὺς ἐγκάθετους.

Μὲ μιὰ συνεπῆ, σταθερὴ και ἀκούραστη πολιτικὴ ἐνότητος τῶν δημοκρατικῶν δυνάμεων στην πάλη γιὰ τὴν πραγματοποίη-

σῆς του και τὴν ἱκανοποίηση τῶν οικονομικῶν αἰτημάτων τῆς αγροτιάς, αὐτὸ τὸ ἔργο εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιηθεῖ.

Τ.Γ.— Τὸ ἄρθρο αὐτὸ εἶχε γραφεῖ γιὰ πολὺ προηγούμενο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ και δὲν εἶχε δημοσιευτεῖ ἀπὸ λόγους προτεραιότητος και ἐπικαιρότητος ἄλλης ὑλης.

Τὰ γεγονότα ποὺ μεσολάβησαν ἀπὸ τότε, οἱ ἐθνικοὶ κίνδυνοι ἀπὸ τὴν ἐπίθεση τῶν Τούρκων με τὴ βοήθεια τοῦ ΝΑΤΟ στην Κύπρο και ἡ ἀπειλὴ πραξικοπήματος τῆς δεξιάς, κάνουν ἐξαιρετικὰ πιὸ ἐπείγον τὸ καθήκον τοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ τοῦ συνεταιριστικοῦ κινήματος.

Και χωρὶς αὐτὰ τὰ γεγονότα ὅμως ἡ παραχώρηση στὸ ξένο κεφάλαιο δικαιωμάτων ἰδρύσεως βιομηχανιῶν ἄπεξεργασίας ἀγροτικῶν προϊόντων (ἰδρύση βιομηχανίας γάλακτος στην Ἄττική) και βιομηχανιῶν ἀγροτικῶν ἐφοδίων (ΕΣΣΟ — ΠΑΠΠΑΣ) ποὺ πολὺ σωστὰ τὸ Α' Πανελλήνιο Ἀγροτοσυνεταιριστικὸ Συνέδριο διεκδικοῦσε γιὰ τὸ συνεταιριστικὸ τομεὰ τῆς χώρας χωρὶς καμμὴν ἀντίδραση ἀπὸ μέρους τῆς Ἀνώτατης Συνεταιριστικῆς ἡγεσίας τονίζει τὴν ἀνάγκη ἐπίσπευσης τῆς πάλης γιὰ τὸν ἐκδημοκρατισμὸ στοὺς συνεταιρισμοὺς.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς δημοκρατικῆς συνεργασίας στις δημοτικὲς ἐκλογὲς δείχνει τις τεράστιες δυνατότητες ποὺ ὑπάρχουν γιὰ τὴ γρήγορη ἐκπλήρωση αὐτοῦ τοῦ καθήκοντος και τὸν δρόμο ἀπὸ τὸν ὁποῖο μπορεῖ νὰ ἐξαφανισθεῖ ἡ πραγματοποίησή του.

Κατὰ τὰ ἄλλα, οἱ ἀντισυνταγματικοὶ νόμοι γιὰ τοὺς συνεταιρισμοὺς ἐξακολουθοῦν νὰ ἰσχύουν, συνεταιριστὲς ποὺ ἐκλέγονται ἐξακολουθοῦν νὰ παύονται και ἡ ἀνωτάτη «ἡγεσία» νὰ σιωπᾷ.

**Παρακαλοῦμε τοὺς συνδρομητὲς τῆς ἐπαρχίας, νὰ μᾶς
ἐμβάσουν τὴ συνδρομὴ τους**